

14 Cóilín Ó Cúláin, 11C; *Mac Rí in Éirinn; Neainsín*

Cóilín Ó Cúláin, Maoras.

(a) Traditional tale run of hero setting out on adventure; RBÉ T.68e–f. Recorded by Leo Corduff, 1959. Courtesy of Roinn Bhéaloideas Éireann.

(b) Lament composed by local nineteenth-century poet Mícheál Mharcas a' Cúláin for his wife, Neainsín (Angt); R447, An Teanglann, Roinn na Nua-Ghaeilge, UCD. Part of programme on Raidió na Gaeltachta recorded by Aingeal Ní Chonchúir, *Filí Iorras Aithneach*; broadcast 1980. Courtesy of RTÉ Raidió na Gaeltachta.

- (a) er' 'ma:d'ə́n la: r̥nə 'wɑ:r'əx m̥ā̃s 'mō̃h̥i: d'air'ə́ n 'la:ɑ |
 2 'fɑ:xt 'mō̃h̥i: d'air'ə́ 'm̥ā:k ,ri: n' 'er'ə́n |
 ,d'i fe: ə 'vr'ik'fastə |
 4 ,x̥im'ə́l' fe 'bosə gɑ: 'hu:l'ə́ gɑ: 'u:l'ogəs gɑ: 'e:dən |
 ogəs x̥uə fe ə'mā'x̥ ēg' 'b'i:n' ə 't'i: gis ,d'iar fe er' 'jiə ə xir' er' ə 'l'æ'ʳs |
 6 'v̥r'ə́h̥ə́ fe 'fi: gəs 'v̥r'ə́h̥ə́ fe 'hær'ə́f
 o's 'v̥r'ə́h̥ə́ fe 'suəs gə 'hærɟ sən 'e:ər |
 8 ogəs ə́n'j̥i:n' | 'ɣli: fe 'l'ef er' ə 'wə:r'hl̥uət' i:
 'ma:dri: gəs 'axri: ,ma:r' ə 'v'i: 'eg'ə́ |
 10 'kn̥u̯gər'ə́ 'kn̥ā:gər'ə́ | 'f̥i:d'i:n' 'suət'i:n' | 'r̥i:t'i:n' 'r̥uət'i:n'
 'ma:də ruə ogəs 'ai'o: 'xæpd'i:n' |
 12 ,wuəl' fe 'b'i:n' ə 'fk'irtə fi 'v'ɑ:l'ə́ ,ɣɑ: 'w̥ā:šə́ |
 d'im'ə́ fe 'l'ef snə́ 'jiə 'jiəg̥ā:n snə́ 'ruə 'ruəg̥ā:n' |
 14 'b̥i:n' i: 'b'ērə́ 'gasti: 'g'ērə́ | 'akri: 'ruti: s 'p'ēr'f̥i: 'korə́ |
 xahəɟ t̥fe 'fɑ:xt 'g̥r̥ik' 'fɑ:xt 'h̥l̥ā:n |
 16 'fɑ:xt 'mal'i: 'ki'fl̥ā:n' g̥ā ,m'ēd'i:f 'ā:ān |
 'k̥r̥ūk əs 'f'i gə 'l'e:m' ogəs ɣɑ: 'ɣl̥ā:n' 'd'ek' gə 'r̥hruslo:g |
 18 n̥ū: gər ,wuəl' fe 'b̥ūn ogəs 'b̥ɑ:r | 'ti:v ogəs 'k'ā:n |
 ,k̥r̥ūk ,v'i:n' 'n'ē:f'ə́n' ,v̥ik' 'e:f' | ,v̥ik' 'e:dən' ,v̥ik' 'e:f'ə́n' ,v̥ik' 'āv̥li: |
 20 ə́n 'ā:t' ə d̥ā:n'ə́k' ə 'x'e:d' 'l̥iŋg' | ,ə́n 'x'e:d' 'li:x | ogəs ə́ 'x'e:d' 'ɣɑ:fk' iəx
 gə 'hær'ə́n' ə́ 'x'e:d' ,la: 'r' iəw^h |
- (b) ... kur 'tuər'ə́fk' orəm̥ f̥i:n' 'ā:m ə́r̥ 'ka'l' u: 'v̥'æ:ā́n | ka'l' ū' n' 'v̥'æ:n ə́n 'təəs
 er' 'h̥ē:n' ə́ d'er' ə́ 'f̥ā'nə́xəs | 'n'ə́n̥j̥i:n' [or 'n'ə́n̥j̥i:n'] ə́ ,v'i' ,orhə́ | agəs ə́ |
 24 a' ,x̥ū:m^p fe 'd̥ā:n' 'ki:n't' ə́ n̥ū' i: fe gɑ 'ki:n'ə́ | s i' 'ka'l't'ə́ | laur fe 'mā̃r' 'fo |
 I
 ə́ 'n'ə́n̥j̥i:n' ə́ d'er fe | m̥ə́ 'ɣrɑ: hu' də́ 'x̥r̥ā:v̥ā̃ni: ə́ 'g' i:l' |
 26 s n̥'i: 'ar' i:m' də́ 'ɣɑ: 'l̥ā:v̥ i:n' ə́ xur' həx 'slɑ:xt er' ə́ ŋohɑ: 'r̥hriid' |
 ta də́ 'ɣū:nə́ stɔ:r fi' 'ɣlɑ:s ə́m | də́ xud' 'n'ə́p'ə́k' i:n' i: 'pa:f̥ū:ntə́ s gə́ ,l'or
 28 gə́ [perhaps ɣə́] də́ ,xud' p'el'ə́r̥i:n' z |
 ogəs ta: də́ 'hisur' i:n' ə́n 'āurdu' ə́m mā: 'i:l'ə́n tu' ,r' i:ft' 'xi:i |

II

30 mūfə ˌla:l ˈpa:rək mə ˈx̥r̥a:t əxt ə d'er fe ˈgobə ˈN̥i:s gən ˈy̥r̥ ē:ēn |
 v̥i: mə ˈx̥ūm̥r̥a:d̥i:sə | ˈska:r̥hə l̥ūm s n̥āf̥ ˈyuf̥ ̥ən̥əx ə ˈʃk̥e:əl |
 32 v̥i: ˈkoləm gən ē:n ˈāf̥əf̥k̥ oɡəs ˈm̥ik̥əl̥ gən ē:ŋ ˈx̥iəl̥
 əɡəs ə ˌpu:r ˈf̥ɑ:dər boxt ə ˈda:ɡədər n̥ə ˈh̥æ:n̥i:n̥ ə kr̥i:n̥ ˈl̥iə |

III

34 ta: ˈbuər̥ or̥əm ə d'er fe ˈruək̥ əx n̥ə ˈʃruh̥ā:n̥ ən̥ āi n̥ ˈaiərd̥³ |
 əɡəs ə ˈruək̥ əx n̥ə ˈd̥il̥u:r̥ gə ˈva:r̥ə n̥ə ˈɡaiil̥ |
 36 nuər̥ ˌek̥ əm̥ ˈm̥r̥ā: g ˌobər̥ ˈsn̥ā:h̥əð̥ əɡəs ˈd̥ær̥k̥əm̥ ˌi̯əd̥ [or̥ ˌi̯əd̥] gə ˈgr̥i:īn̥
 |
 38 eg̥ ən̥ ˈɑ:rd̥ri: ta: ˈfa:r̥n̥ ̥əf̥ k̥ ē:ŋ ˈxi: ə ˈm̥i:n̥ mə ˈxri:i |

(a) *Ar maidin lá arna mháireach más moichí a d'éirigh an lá,
 seacht moichí a d'éirigh mac rí in Éirinn.
 D'ith sé a bhricfasta.*

42 *Chuimil sé bosa dhá shúile dhá úll agus dhá éadan,
 agus chuaigh sé amach ag binn an tí agus d'iarr sé ar Dhia a chuir ar a leas.
 44 Bhreathaigh sé faoi agus bhreathaigh sé thairis
 agus bhreathaigh sé suas go hard san aer,
 46 agus ansin ghlaoih sé leis ar a mhórshluaití
 madraí agus eachraí mar a bhí aige:
 48 Cnogaire, Cnagaire, Sídn, Suaitín, Rítín, Ruaitín,
 Mada Rua agus Aidhe Ó Chaiptín.
 50 Bhuail sé binn a sciorta faoi mheall a dhá mhása.
 D'imigh sé leis sna sia siagáin, sna rua ruagáin,
 52 boinní béara, gastaí géara, acraí, rútaí is péirsí corra.
 Chaitheadh sé seacht gcnoc, seacht ngleann,
 54 seacht mbailí caisleáin dhá mbeidís ann,
 cnoc is fich' dhe léim agus dhá ghleann déag dhe thruslóg.
 56 Nó gur bhuail sé bun agus barr, taobh agus ceann,
 cnoc Bhinn Néifinn mhic Éif-, mhic Éadain, mhic Éifinn, mhic Amhlaoidh [i.e.
 58 intended cnoc Bhinn Éadain mhic Éifinn mhic Amhlaoidh];
 an áit a dtáinig an chéad loing, an chéad laoch, agus an chéad ghaiscíoch
 60 go hÉirinn an chéad lá ariamh.*

(b) ... (ag) cuir [or cur] tuairisc orm faoin am ar cailleadh a bhean. Cailleadh an
 62 bhean un tosaigh air héin a deir an seanchas. Neainsín a bhí uirthi. Agus u-, á!
 chum sé dán caointe nuair a bhí sé dhá caoineadh, is í caillte. Labhair sé mar
 64 seo:

I

*A Neainsín, a deir sé, mo ghrá thú, do chnámhannaí i gcill,
 66 Is ní áirím do dhá láimhín a chuirtheadh slacht ar a ngabhthá thríd,
 Tá do ghúna, a stór, faoi ghlas a'm, do chuid neaipicíní paisiúnta is go leor dhe
 68 do chuid peilearaínz,
 Agus tá do shiosúirín in ordú a'm má fhilleann tú aríst choích'.*

II

- 70 *Muise, Lá 'il Pádraig, mo chráiteacht, a deir sé, ag gobadh aníos dhon ghréin,
Bhí mo chomrádaísa, scartha liom is nar dhuifeanach an scéal,*
- 72 *Bhí Colm gan aon amharc agus Micil gan aon chiall,
Agus an 'poor father' bocht a d'fhágadar ina shean-nduine críon liath.*

III

- 74 *Tá buaireamh orm, a deir sé, a ruaigtheadh na srutháin in aghaidh an aird,
Agus a ruaigtheadh na duilliúir dhe bharr na gcoill,*
- 76 *Nuair a fheicim mná ag obair snáthaid(e) agus dearcaim iad go grinn,
Ag an Ard-Rí atá fairnéis cén chaoi a mbíonn mo chroí.*